

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКИЙ
СПЕЦІАЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ
КОМПЛЕКС ІМ. В.Г. КОРОЛЕНКА»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ**

**Конспект уроку
з української мови
(зв'язне мовлення)**

на тему:

«Лист у 1941-й рік»

**Харків
2014**

Конспект уроку
з української мови
(зв'язне мовлення)
(7 клас)

Тема: Лист у 1941-й рік

Мета:

навчальна – поглибити знання учнів про можливості спілкування, ознайомити їх з правилами написання листа, оформлення конверту, ознайомити учнів із побудовою листів, закріпити навички грамотно і правильно оформлювати лист, дотримуючись композиційної єдності, послідовно викладати свої думки на папері;

виховна – вшанування пам'яті загиблих у Великій Вітчизняній війні; формування ціннісного ставлення особистості до суспільства і держави, що виявляється в таких якостях, як патріотизм, національна свідомість, самосвідомість, гордість за приналежність до українського народу, виховувати мовленнєву культуру учнів, повагу до професії поштаря та адресата;

корекційно-розвивальна – формувати вміння та навички правильно визначати зміст та композицію листа, підбирати правильні слова та словосполучення; розвивати уміння складати листи; розвивати логічне мислення, пам'ять, уяву, творчі здібності, словесно-логічне та критичне мислення учнів; корегувати уявлення про образне мислення, уміння орієнтуватися у мікро- та макропросторі, розширювати світогляд учнів.

Обладнання: репродукція картини О.І. Лактіонова «Лист із фронту» (1947); свічка, вірші та пісні воєнних років, плакати із зображенням фронтового трикутника, фото на тему Великої Вітчизняної війни; аудіо записи; макет поштової скриньки, конверти; зразки листів; роздатковий матеріал.

Методичні прийоми: повторення вивченого матеріалу, словникова

робота, елементи аналізу тексту, бесіда, виразне читання, самостійна творча робота.

Терміни лист, адреса, адресат, адресант, індекс, конверт, лист, листування, марка, пошта, писемність, штемпель, цензура, листоноша, поштар.

Міжпредметні зв'язки: історія, українська література, музика, живопис.

Тип уроку: розвиток мовлення

Завдання на випередження: підготувати бліц-повідомлення про історію писемності та листування.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

Діти сидять групами за столами, в центрі – двоє листонош, біля них стоїть поштова скринька. Звучить музика воєнних років. На дошці – епіграф

*Пишіть листи і надсилайте вчасно,
Коли їх ждуть далекі адресати,
Коли є час, коли немає часу,
І коли навіть ні про що писати.*

Л. Костенко

II. Активізація навчальної діяльності учнів.

Вступне слово вчителя

Минули десятиліття від того часу, як стихли бої Великої Вітчизняної війни на нашій землі. Це була найстрашніша, найкривавіша війна століття. Скільки людей загинуло на фронтах, мабуть, ніколи не підрахувати...

Ми не повинні забувати Велику Вітчизняну війну, щоб не допустити іншої. І пам'ятати тих, кого вже немає. Звертаюся до вас із закликом: згадуйте про Ветеранів не лише дев'ятого травня! Низький уклін їм усім за мужність і велике спасибі!

Вчитель пропонує послухати аудіозапис поезії про війну Л. Костенко

Вчитель:

Хвилина мовчання, хвилина мовчання

Пекуча й терпка, як сльоза.

Хвилина мовчання – в ній наша любов і гроза

Як подвиг полеглих,
Священна хвилина мовчання.

Оголошується хвилина мовчання

III. Повідомлення теми і мети уроку

Вчитель: Листи на фронт... Їх можна назвати найбільш людяними документами, які розкривають духовний стан людини в дуже важких умовах війни. Солдатські трикутники зі штампом польової пошти і сьогодні хвилюють, бентежать спогадами про суворий час, викликають глибокі і світлі почуття.

Майже у кожній родині були фронтовики, за яких уболівали і в листах склали добрі побажання, надихали на подвиги і в той же час благали берегти себе і скоріше повертатися з перемогою.

В колекціях музеїв є листи, написані на різних клаптиках паперу, в тому числі зі шкільних підручників, і тільки деякі на чистих аркушах. Нестача паперу не зупиняла. Фронтіві листи, прикрашені малюнками квітів, сповнені гарячої любові і ніжності, турботи за дорогу людину, надії на скору перемогу і зустріч. В цих листах багато віршів, куплетів з популярних в той час пісень про кохання і вірність...

IV. Актуалізація опорних знань та мотивація навчальної діяльності учнів.

Вчитель пропонує провести лінгвістичну розминку.

Вчитель: Пропоную вам провести невелику лінгвістичну розминку. Зараз ви отримаєте від наших поштарів конверти із завданнями-запитаннями, які розглядалися на минулих уроках.

Поштарі роздають конверти із запитаннями:

Що таке епістолярний жанр? Як ви розумієте слово «лист»? Коли з'явилася перша поштова марка? Основні правила написання листа. Розкажіть про лексичному значенні слів: листоноша, поштар. Поясніть лексичне значення словосполучення «поштова трійка».

Відповіді учнів

Вчитель: Думаю, наші листоноші задоволені відповідями, і ви всі отримаєте красиві листівки, які зможете відправити вашим рідним, а також Ветеранам до Дня Перемоги.

V. Перевірка домашнього завдання

Вчитель: А тепер, давайте перевіримо домашнє завдання. Що ви дізналися про роботу пошти під час війни?

Відповіді учнів: Пошта називалася під час війни військово-польовою і пересувалася разом із діючою армією. При кожній частині було своє поштове відділення, яке займалося відправкою та доставкою кореспонденції, не тільки листів, а й газет. Був цензурний відділ, тобто всі листи проглядалися, це було необхідно, щоб німецькі шпигуни не дізналися про розташування наших військ. Цензор чорною фарбою замазував назви міст і сіл, якщо солдат, забувся і випадково вказав місцезнаходження.

Відповіді учнів: Праця листоноші була важкою. Переважно це були жінки, дівчата і чоловіки похилого віку.

Листонош чекали і на фронті, і в тилу, тому що тільки через листи можна було зв'язатися з чоловіком, братом, сином, дружиною, матір'ю, друзями. Дуже добре про роботу фронтних листонош написав С. Я. Маршак у своєму вірші.

Вчитель: Молодці, ви добре впоралися з домашнім завданням.

Фронтні листи мали вигляд трикутника, тому що конвертів на всіх не вистачало. Лист писали простим олівцем. На листі стояв штамп: переглянуто військовою цензурою. Марку не приклеювали. У зворотній адресі вказувалося: діюча армія, номер польової пошти і частини. У казенних конвертах посиляли сповіщення про загибель солдатів – похоронки.

А зараз послухайте вірш поета Є. Кабаліна про фронтні листи.

Листоноші читають поезію

Вчитель: Цей чудовий вірш – гімн фронтному листу. Поет, використовуючи різні художні засоби, порівнює фронтний лист-трикутник із давнім японським мистецтвом оригамі, називає зв'язком відстаней через

магію слів.

Вчитель пропонує розглянути картину О.І. Лактіонова «Лист із фронту».

Бесіда за картиною.

VI. Творче завдання (самостійна робота)

Вчитель нагадує учням про найуживаніші розділові знаки у листах.

Вчитель: Згадаймо пам'ятку «Як оформити лист»:

1. Пишіть на якісному папері.
2. Дбайте про почерк, охайність в оформленні листа.
3. Уживайте звертання. Звертаючись до старших на Ви, пишiть це слово з великої букви.
4. Дотримуйтеся загальноприйнятої композиції листа (початок, основна частина, кінцівка).
5. Слідкуйте за мовленнєвим оформленням і грамотністю. Пам'ятайте: яким буде ваш лист, таким буде про вас судження.
6. Ставте розбірливий підпис, число.

А зараз настав найбільш хвилюючий момент нашого уроку. Пропоную вам написати листа у 1941 рік. Це може бути лист на фронт, до шпиталю, партизанського загону, до солдата чи вашого ровесника. Можете складати листа особисто або співпрацювати з кимось. Потім опустіть ваші листи до поштової скриньки. Бажаю вам успіху!

Учні пишуть листи

VII. Підведення підсумків роботи

Читання і редагування листів

Лист-зразок ровеснику на війну

Доброго дня, мій далекий ровеснику!

Пишу тобі листа у минуле, на війну. Багато років пройшло з тих пір, як відгрімiла Велика Вітчизняна війна, але пам'ять про неї не згасла. У нас, молодого покоління ХХІ століття, навіки в серцях житимеш ти, юний герой, який віддав своє життя за наше світле майбутнє.

Мені так боляче, що ти так і не побачиш, якою стала наша Україна, як ми тепер живемо. Любий друже, це тобі я завдячую тим, що кожного ранку бачу сонце над головою і синє небо. А вночі милуюся зірками і ясним місяцем. Напевно, і ти, у тому далекому минулому, так само дивився на зорі і мріяв про щасливе життя. Але думки, мрії обірвали снаряди, гул ворожих літаків та стогін поранених друзів. Земля навколо здригалася від вибухів бомб, палали міста і села. Хай буде проклята війна, яка забрала найкращих синів рідної землі! Вони ніколи не повернуться до рідної домівки, не побачать усмішок матері, сестри, коханої. Вони назавжди залишаться юними.

Дорогий мій ровеснику! Як би мені хотілося поговорити з тобою, поділитися найпотаємнішими думками, мріями. Ти ж такий, як і я, молодий. Тільки тебе зі шкільної парти забрала війна. А переді мною зараз відкривається дорога у доросле життя. Я незабаром закінчу школу, піду навчатися до вузу. Хочу тобі, друже, зізнатися, що у серці зачалася тривога: що мене чекає попереду у дорослому житті? Ти ж такий сміливий, відважний, ти вмієш подолати страх, бо не раз ходив у бій, дивився смерті в очі. Я ж про війну знаю лише з розповідей дідуся, вчителів, з фільмів. Але одне я тобі обіцяю: буду гідним твоєї пам'яті, буду жити по совісті, приносити людям і країні користь, любити життя. Те, що ти не домріяв, я домрію, те, що ти не встиг зробити, дороблю я, докохаю за тебе. Пам'ять про тебе передам своїм дітям та онукам. А щорічно, в День Перемоги, приноситиму до обеліска квіти.

2014 рік. З повагою Ігор.

Вчитель: Отже, щоб до нас ніколи не прийшла біда, скажемо війні

Всі: Ні, Ні, Ні.

VIII. Підведення підсумків уроку.

Усна рефлексія

Що ви нового дізналися?

Якого досвіду ви набули?

Що вас найбільше зацікавило?

Які у вас є запитання по цій темі?

Про що ви хотіли б за цією темою дізнатися більше?

Як ви будете використовувати ті знання, які одержали сьогодні?

Аналіз діяльності учнів на уроці. Оцінювання відповідей учнів

ІХ. Домашнє завдання

Скласти вітальну листівку Ветеранові.